

מערך שיעור בנושא התפתחות הכסף

מיועד לתלמידי כיתות ב-ג

חנוך פיננסי : התפתחות הכסף

ברוכים הבאים למסע מרתק בעולם הכסף! נחקר
יחד איך כסף התפתח, מסחר חליפין
ועד מטבעות ומטבעות נזר.

תִּדְמִינוּ לָכֶם עוֹלָם לֹלֵא שְׁטָרוֹת וּמִטְבָּעוֹת ,

אֵידָ לְדַעְתְּכֶם אֲנָשִׁים הָיוּ מִשִּׁיגִים אֶת הַמוֹצָרִים

שֶׁהֵם צְרִיכִים בְּעֶבֶר בְּעוֹלָם לֹלֵא כֶּסֶף ?

1 הַדָּדִיּוֹת:

עֲזְרוּ זֶה לָזֶה מִתּוֹךְ רְצוֹן
לְהַחְזִיר טוֹבָה.

2 סַחַר חֲלִיפִין:

הַשְׁתַּמְשׂוּ בַּמוֹצָרִים אַחֲרֵים
בְּמָקוֹם כֶּסֶף.

משחק תפקידים

חֲלֹקוּ לַתְּלִמִּידִים תַּפְקִידִים שׁוֹנִים :אוֹפָה ,
חֲלָבּוֹ ,אַפֵּר ,לוֹלֶן וְכַד ' ,
וּבִקְשׁוּ מֵהֶם לְסַחֵר בִּינִיָּהֶם בַּמוֹצָרִים
(שֶׁלָּהֶם) .לֹא שִׁמּוֹשׁ בְּכֶסֶף.)

שאלות

1. דְּמִינוּ שְׁאַתֶּם רוֹצִים לְקַנּוֹת חֶלֶב. מָה הֵייתֶם צְרִיכִים לָתֵת בְּתִמְנוּרָה ?

1. הֲאִם קֵל לִמְצֹא מִיִּשְׁהוּ שְׂרִיצָה אֶת מָה שֵׁשׁ לָכֶם וְיִתֵּן לָכֶם חֶלֶב בְּתִמְנוּרָה ?

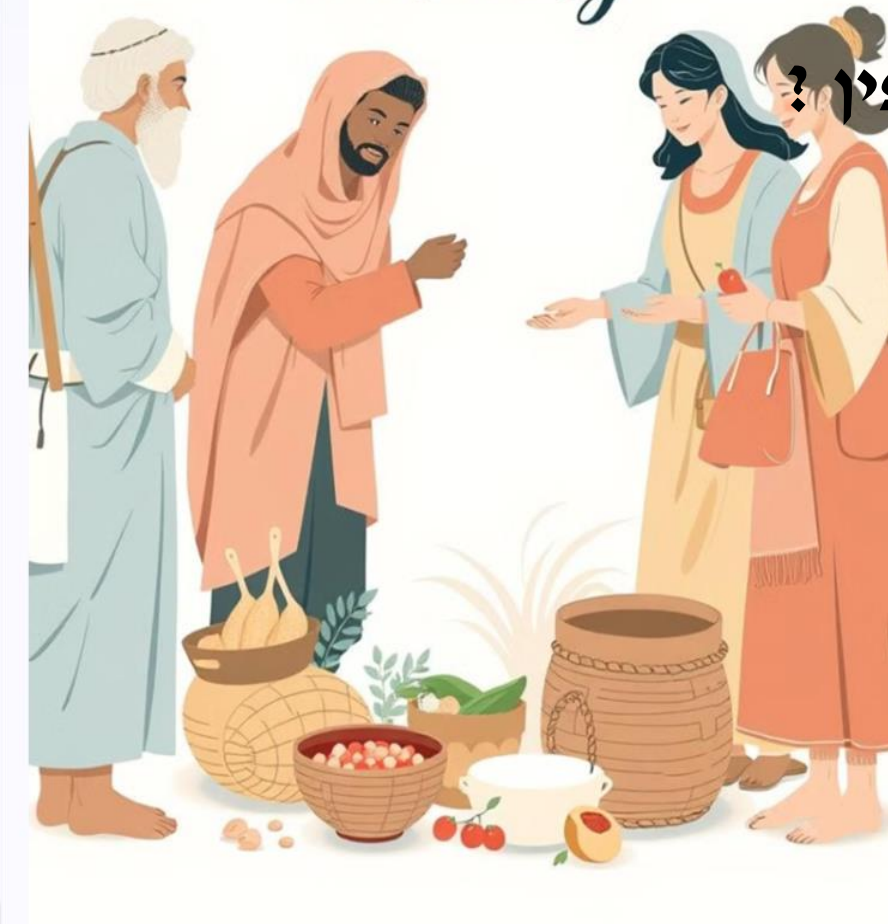
1. אִם הֵייתֶם רוֹצִים לְקַנּוֹת חֶצִי עֹגָה, אִיךְ הֵייתֶם עוֹשִׂים זֹאת בְּמִסְחָר חֲלִיפִין ?

1. מָה הַקָּשִׁי בְּלַחֵק מוֹצָרִים ?

1. אִיךְ הֵייתֶם יוֹדְעִים מָה הָעֶרֶךְ שֶׁל כָּל מוֹצָר ?

1. הֲאִם יֵשׁ דֶּרֶךְ הוֹגֵנֶת לְקַבֵּעַ מָה שָׁוֶה יוֹתֵר וּמָה שָׁוֶה פָּחוֹת ?

Bardery
bardiry
bardiry.

חֲסֻדוֹנוֹת בְּסִיחַ חֲלִיפִין

משקל וגודל
הסחורה

- מִשְׁקַל וְגֹדֶל הַסְחֹרָה – קָשִׁי בְּנִיּוֹד
הַסְחֹרָה, לֹא יָכֻלוּ לְקַחַת דְּבָרִים גְּדוֹלִים
לְמִקְוֹמוֹת רְחוֹקִים.

טריות הסחורה

- טְרִיּוֹת הַסְחֹרָה – יֵשׁ לְהַבִּיאַ אֶת
הַסְחֹרָה טְרִיָּה לַשּׁוּק אוֹ לְאַזּוֹר הַמְסָחֵר

חֲסִירוֹנוֹת בְּסֹחַר חֲלִיפִין

עונתי

- עונתי – חקלאי שמגידל גדולים עונתיים יוכל לסחר רק בעונה שיש לו סחורה.

- קשי במתן עדף. למשל, פיצד מחליפים סוס או כל בעל חיים בתוצרת חקלאית? לא נתן לחלק את הסוס.

כל דבר היה קצת שונה: לא כל עונה היתה אותו דבר.

פְּתָרוֹנוֹת

הכירו את גברת מטבע,
גברת מטבע תיקח אותנו למסע קצר בעקבות הכסף.

גברת מטבע תספר לילדים על גלגולו של הכסף ומשמעותו
מהתקופה שבה שמש סחר חליפין ועד לצורות השונות של
הכסף בעולם של ימינו.

בואו ללמוד עם גברת מטבע: מה עשה האופה הקדמון
כשרצה לאכל כריז?
כיצד שלמו פעם במלח ובמתכות יקרות?

מי המציא את המטבע הראשון בעולם? וכיצד נולדו שטרות
הכסף?

גברת מטבע

כסף קטן
סדרת ספרוני חינוך פיננסי לילדים
בנק ישראל

עמודים 6-18

1

2

3

משלמים בסחורות
ובמתכות יקרות

צדפה

כותנה

אורז

מלח

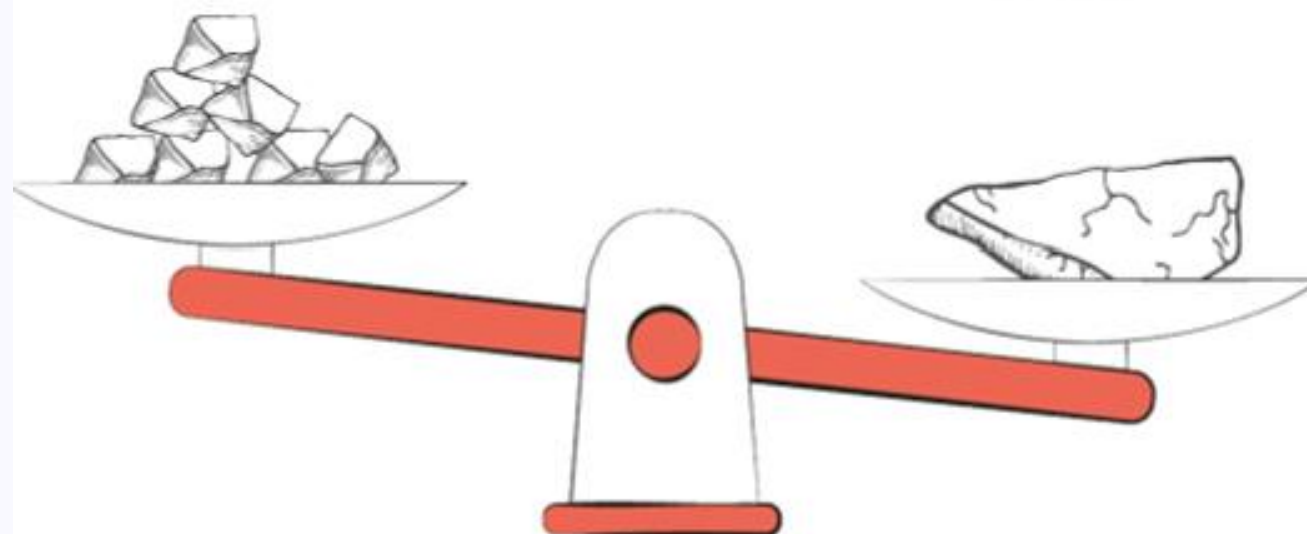

מתכת יקרה

אפונה

את אלה כלם רוצים לקבל.
זה מחזיק מעמד ולא מתקלקל.
גושים של מתכת נתן גם לשקל **
לחתך לנתחים - קטן וגדול.

שאלות בנושא סחר חליפין

שאלות ותשובות בנושא סחר חליפין

משחק" :עולם הסחר"

מטרת המשחק:

-ללמד את התלמידים על עקרונות הסחר חליפין, ערך המטבעות והשפעתם על הכלכלה דרך משחק מהנה.

חומרי משחק:

-לוח משחק עם מסלול

-קלפי שאלות וקלפי אתגר

-קוביות משחק.

הוראות המשחק

-חלקו את התלמידים לקבוצות קטנות של עד 4תלמידים בכל קבוצה.

-כל קבוצה תקבל לוח משחק, קלפי שאלות, קלפי אתגר ושחקנים.

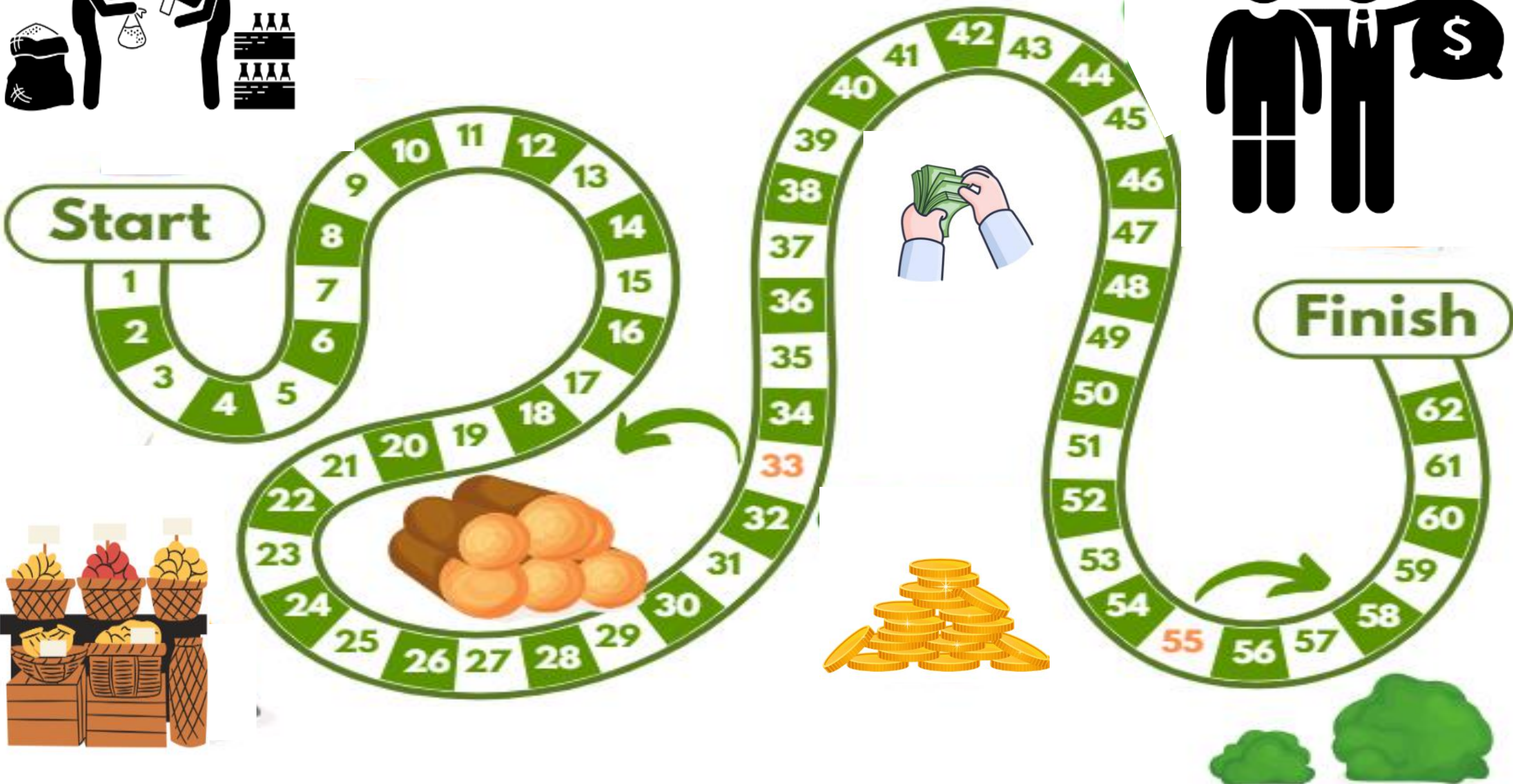
-השחקנים מתחילים בתחילת המסלול ומזיזים את הדמות שלהם לפי המספר שיצא על הקובייה שהם זרקו.

-אם השחקן הגיע למשבצת ירוקה, עליו לענות על שאלה שמופיעה בכרטיס השאלות (כרטיס חום . (אם השחקן

ענה נכונה, הוא ממשיך לזוז לפי המספר הבא על הקובייה. אם השחקן טעה, הוא נשאר במקום וממתין לתורו הבא.

-אם השחקן הגיע למשבצת לבנה, עליו לקחת כרטיס "אירועים מיוחדים) "כרטיס בצבע צהוב וירוק (

-המשחק ממשיך עד ששחקן מצליח להגיע ליעד הסופי שלו על הלוח המשחק.

מֶה־י לְדַעְתָּךְ
הַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל כָּסֶף
אֶחִיד לַכּוֹלֵם?

מִדּוּעַ מִתְּכוֹת
יְקָרוֹת כָּמוֹ זֶה־ב
וְכָסֶף נִבְחָרוּ לְהִיּוֹת
כָּסֶף?

מָה הָיוּ הַיִּתְרוֹנוֹת
וְהַחֲסָרוֹנוֹת
שֶׁל סַחַר חֲלִיפִין?

כִּיצַד הַשְׁמוּשׁ
בְּמִתְכוֹת יְקָרוֹת פֶּתַר
חֶלֶק מֵהַבָּעִיּוֹת הַלָּלוּ?

מָה הָיוּ הַבָּעִיּוֹת
הָעִקְרִיּוֹת בְּסַחַר חֲלִיפִין
בְּאַמְצָעוֹת סְחוּרוֹת
(מִתְּכֵלוֹת) לְמַשָּׁל, מְזוֹן,
חִיּוֹת?

כִּיצַד הָיִיתָ פּוֹתֵר אֶת
הַבָּעִיָּה שֶׁל חֶלְקֶת
מוֹצָר שְׁאִינּוֹ מִתְּחִילָה
(לְמַשָּׁל, עוֹגָה)?

לָמָּה הִמָּצִיאוּ
מִטְבְּעוֹת ?

מִדּוּעַ מִתְכּוֹת
יְקָרוֹת כָּמוֹ זֶהב
וְכֶסֶף נִבְחָרוּ לְהִיּוֹת
כֶּסֶף ?

אִם הָיִיתָ חַי בְּתַקּוּפָה
שָׁבָה לֹא הָיָה כֶּסֶף, אֵיזָה
מוֹצָר הָיִיתָ בּוֹחֵר
כִּ"כֶּסֶף "וּמָה הָיוּ
הַשְּׁקוּלִים שְׁלָךְ ?

מָה הַדָּבָר הַכִּי
חָשׁוּב שֶׁכֶּסֶף יָכוֹל
לְקַנּוֹת לְדַעְתֶּךָ ?

לָמָּה חָשׁוּב לְשָׁמֹר
עַל הַכֶּסֶף שְׁלָנוּ ?

אֵיזָה סוּגִי מִטְבְּעוֹת
אַתָּה מִכִּיר ?

מָה קוֹבֵעַ אִם
חֲתִיכַת זָהָב שָׁוָה
יוֹתֵר מִחֲתִיכָה
אַחֶרֶת?

כִּיצַד נִקְבֵּעַ הָעֶרֶךְ
שֶׁל מַתְכַּת יְקָרָה ?

הֲאִם הָיִיתָ מַעֲדִיף
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּמֶּזְמָן אוֹ
בְּכַרְטִיס אֲשֶׁר־אֵי ? הַסֵּבֵר
מִדּוּעַ.

אִם הָיִיתָ יָכוֹל
לְבַקֵּשׁ מִשָּׁהוּ חֲנָם ,
מָה הָיִיתָ מְבַקֵּשׁ ?
לָמָּה ?

כִּיצַד לְדַעְתֶּךָ יִרְאֶה
הַכֶּסֶף בְּעֵתִיד ?

אִם הָיִיתָ חַי בַּתְּקוּפָה
שָׁבָה לֹא הָיָה כֶּסֶף , אֵיזָה
מוֹצָר הָיִיתָ בּוֹחֵר כִּ"כֶּסֶף "
וּמָה הָיוּ הַשְּׁקוּלִים שֶׁלָּךְ ?

קִנִּית בְּגָדִים בְּלִי
לַחֲשֹׁב! חֲזֹר 3
צִעָדִים
אַחֲרָה."

הַכֶּסֶף אֲבָד לְךָ 2
צִעָדִים
אַחֲרָה

בְּזִבְזָתָהּ כֶּסֶף עַל מַשְׁהוּ
שֶׁלֹא צָרִיךְ, לְךָ 2 צִעָדִים
אַחֲרָה

הַסְּחֹרָה שֶׁלְךָ
הִתְקַלְקְלָה. הַשָּׂאָר
בַּמָּקוֹם.

הַחֲלֻטָּה לְקִנּוּת
סֵפֶר בַּמָּקוֹם לְשֵׂאֵל
מִהַסְפְּרִיָּה. לְךָ 2
צִעָדִים אַחֲרָה

לֹא הִצְלַחְתָּ לְמַכּוֹר אֶת
הַסְּחֹרָה שֶׁלְךָ, הַפִּסְדָּתָהּ,
לְךָ 2 צִעָדִים אַחֲרָה.

חֲסִכְתָּ כֶּסֶף בְּמִשְׁךְ
חֹדֶשׁ! לֵךְ 4 צְעָדִים
קְדִימָה .

קִבַּלְתָּ הַחֲלָטָה
חֲכָמָה לַחֲסִדְךָ כֶּסֶף
לֵךְ 2 צְעָדִים
קְדִימָה

קָנִיתָ חֲטִיף בְּמִבְצָע !
זוּ 2 צְעָדִים קְדִימָה .

קִבַּלְתָּ כֶּסֶף לְיוֹם
הוֹלֵדְתְּךָ! לֵךְ 2
צְעָדִים קְדִימָה

הִשְׁתַּמְשַׁתָּ בַּכֶּסֶף
שְׁחַסְכְּתָּ כָּדִי לְקִנּוֹת
מִשֶּׁהוּ שְׁאַתָּה בְּאַמֶּת
רוּצָה . לֵךְ 2 צְעָדִים
קְדִימָה

קִבַּלְתָּ עֲבוּדָה קְטִנָּה
בְּעִזָּרָה לְשָׁכֵן .
לֵךְ צֵעַד אֶחָד קְדִימָה

21-27 עמודים

ראשית המטבע

<https://wordwall.net/he/resource/78724644>

”חידון המטבעות ההיסטורי”

מטרת המשחק :

ללמד על ההיסטוריה של המטבעות באמצעות שאלות ופעילויות יצירתיות.

הכנות :

כרטיסי שאלות (ראה נספח)

שלבי המשחק :

חידון :

חלקו את המשתתפים לקבוצות.

כל קבוצה תענה על השאלה המופיע בגלגל .

<https://wordwall.net/he/resource/78724644>

(שאלות בנושא ראשית המטבע)

אם הקבוצה עונה נכון, הם מקבלים נקודה.

יצירת מטבע :

הכנות : אספו חומרים כמו צבעים, ניירות צבעוניים, דבק, תבליטים או חותמות.

לאחר מכן, כל קבוצה תיצור מטבע משלה, בהתבסס על השאלות.

המטבע יכול לכלול את הסמל שיבחרו, את הממלכה ואת החותם של המלך.

תצוגת המטבעות :

1. בַּאִיזוֹ מַמְלָכָה הִטְבְּעוּ הַמְטַבְּעוֹת הָרְאוּשׁוֹנִים בְּעוֹלָם?
2. בַּאִיזוֹ חוֹמֵר הִשְׁתַּמְשׁוּ לְהַכְנִית הַמְטַבְּעוֹת הָרְאוּשׁוֹנִים?
3. מָה הִיְתָה מִטְרַת הַחוֹתָם שֶׁהִמְלִיךְ טָבַע עַל כָּל מְטַבֵּעַ?
4. אִיזָה סֶמֶל מִיֵּצַג הַמְטַבֵּעַ בְּנוֹסֶף לְתַפְקִידוֹ הַכִּלְכָּלִי?
5. מִדּוּעַ לִדְעוּתָךְ בָּחַר הִמְלִיךְ לְטַבֵּעַ מְטַבְּעוֹת? מָה הָיוּ הַיְתָרוֹנוֹת בְּכָךְ?
6. כִּיצַד לִדְעוּתָךְ הִשְׁפִּיעָה הַמְצָאָה הַמְטַבֵּעַ עַל חַיֵּי הָאֲנָשִׁים בְּמַמְלָכָת לִידֵיָהּ?
7. אִם הָיִיתָ חַי בְּמַמְלָכָת לִידֵיָהּ, בַּאִיזָה מְטַבֵּעַ הָיִיתָ מַעֲדִיף לְהִשְׁתַּמֵּשׁ - זָהָב אוֹ כֶּסֶף? נִמֵּק אֶת בְּחִירָתְךָ.

<https://wordwall.net/he/resource/78724644>

דף תשובות

1: באיזו ממלכה הטבעו את המטבעות הראשונים בעולם?

על פי הידע ההיסטורי הקיים, המטבעות הראשונים בעולם נטבעו בממלכת **לידיה. **ממלכה זו שכנה באסיה הקטנה (טורקיה של היום) והייתה מרכז מסחרי חשוב בתקופה העתיקה.

2: באיזו חומר השתמשו להכנת המטבעות הראשונים?

המטבעות הראשונים שנמצאו היו עשויים מ**אלקטרום. **אלקטרום הוא סגסוגת טבעית של זהב וכסף. בחרו בחומר זה מכיוון שהוא נחשב יקר ערך ועמיד.

3: מה הייתה מטרת החותם שהמלך טבע על כל מטבע?

לחותם שהמלך טבע על המטבע היו מספר מטרות:
-אישור מקור: החותם אישר כי המטבע נטבע על ידי השלטון והיה בעל ערך רשמי.
-מניעת זיופים: החותם המיוחד הקשה על זיוף המטבעות, שכן רק לשלטון הייתה הגישה לסמל הספציפי.
-הבטחת משקל וטוהר: החותם העיד על משקל המתכת וטוהרה, וכך הבטיח את ערכו של המטבע.

4: איזה סמל מייצג המטבע בנוסף לתפקידו הכלכלי?

המטבע מייצג מספר סמלים מעבר לתפקידו הכלכלי:
-סמל לשלטון **: המטבע נושא את חותמו של המלך או המדינה, ומייצג את סמכות השלטון ואת אחדות הממלכה.
-סמל לעושר **: המטבע עשוי ממתכת יקרה ומייצג עושר ושגשוג.
-סמל לסחר **: המטבע הוא כלי חליפין בסיסי, ומייצג את הפעילות המסחרית ואת הקשרים בין אנשים.

דף תשובות המשך

5:מדוע לדעתך בחר המלך לטבוע מטבעות? מה היו היתרונות בכך?

המלך בחר לטבוע מטבעות מכמה סיבות:

- הקלת המסחר **:המטבעות סיפקו אמצעי תשלום אחיד ונוח יותר מסחר חליפין, שהיה מסורבל ומורכב.
- חיזוק השלטון **:המטבעות חיזקו את סמכות השלטון והעלו את מעמדו.
- עידוד המסחר **:המטבעות עודדו את הפעילות המסחרית והביאו לשגשוג כלכלי.
- איסוף מיסים **:המטבעות הקלו על איסוף מיסים והגדילו את הכנסות הממלכה.

6:כיצד לדעתך השפיעה המצאת המטבע על חיי האנשים בממלכה לידיה?

המצאת המטבע השפיעה באופן משמעותי על חיי האנשים בממלכה לידיה:

- פיתוח המסחר **:המטבעות עודדו את התפתחות המסחר המקומי והבינלאומי.
- עלייה ברמת החיים **:המסחר המפותח הביא לשפע של סחורות ומזון, והעלה את רמת החיים.
- התפתחות הערים **:המטבעות תרמו להתפתחות הערים והמרכזים המסחריים.
- יצירת מעמדות **:המטבעות יצרו חלוקה למעמדות חברתיים על פי כמות הכסף שהייתה בידי האדם.

7: אם היית חי בממלכת לידיה, באיזה מטבע היית מעדיף להשתמש - זהב או כסף? נמק את בחירתך.

הבחירה בין זהב לכסף הייתה תלויה במספר גורמים, כגון:

- ערך **: זהב נחשב יקר יותר מכסף, ולכן היה נוח יותר להחזיק סכום כסף גדול במטבעות זהב.
- שימוש **: מטבעות כסף היו נפוצים יותר ושימשו לתשלומים יומיומיים, בעוד מטבעות זהב שימשו לעסקאות גדולות יותר.
- יציבות **: ערכו של הזהב נחשב יציב יותר לאורך זמן, מה שהפך אותו לאמצעי חיסכון טוב יותר.

אילו דברים נוספים למדת על התפתחות הכסף בעקבות הסרטון?

"אם היית יכול לבחר, מה היית קונה עם כל הכסף שבעולם?"

אז בואו נסכם

המצאת המטבע היתה מהפכה כלכלית וחברתית שהשפיעה על התפתחות האנושות. המטבעות ספקו פתרון יעיל לבעיות שהיו קשורות לסחר חליפין, והביאו לשגשוג כלכלי ולחידושים טכנולוגיים.

לכסף אין ערך משמעותי בפני עצמו

הכסף הוא אמצעי תשלום. ערכו נובע מהיכולת לקבל באמצעותו סחורות ושירותים.

חיסכון

שימרו חלק מהכסף שלכם ,
תגיעו רחוק יותר.

תקציב

חשבו מה אתם רוצים לקנות
ותכננו את ההוצאות.

<https://claude.site/artifacts/0ef8d2bd-3c9d-4838-860a-ff2fd3e1eb3b>

התפתחות הכסף

גררו כל משפט אל המספר המתאים לו בסדר הכרונולוגי

🏆 0

1

2

3

4

5

סחורה תמורת סחורה - החלפת מוצרים ישירות זה בזה

שימוש בסחורה עמידה - למשל מלח או תבואה ששומרים על ערכם

מטבעות ושטרות המוכרים כיום - אמצעי התשלום המודרניים

גושי מתכת עם הטבעה - המטבעות הראשונים עם סימנים מיוחדים

שימוש בגושי מתכת - זהב וכסף שימשו כאמצעי תשלום

משחק חדש

<https://claude.site/artifacts/788aa137-2f0b-4135-84e2-400b5534de04>

תפזורת סחר חליפין

תפזורת

חפשו את המילים מימין בתוך התפזורת וסמנו אותן בגרירה

ט	ש	פ	ד	כ	ג	ר	כ	ב	ב	ט	א	ב	מ	א	ח	כ	פ	ו	ס
ז	ו	ג	ס	פ	ע	ש	ד	ס	צ	ש	י	נ	מ	ט	צ	ב	א	פ	י
ע	ש	ל	ח	ע	ת	ק	מ	ס	ה	ד	ט	צ	צ	י	ד	ו	ד	כ	
ו	ר	ט	ר	ת	ב	ו	ר	ט	ז	מ	ע	י	פ	י	ד	מ	ט	ק	ק
ת	ת	א	מ	ש	כ	נ	ר	ס	ב	י	א	ס	ש	ר	ל	ט	פ	כ	פ
ת	ת	י	א	י	ח	ו	ה	ט	ד	ע	ס	כ	מ	ק	ל	ש	י	ק	ח
ק	י	מ	ל	צ	ק	י	ו	ק	ש	ו	ו	ה	ו	ז	א	נ	מ	ד	צ
ק	ב	ל	י	ד	ו	צ	ס	ח	ט	ת	ר	ת	ל	ח	פ	י	ב	ט	מ
ת	ו	ח	ד	ס	ו	ז	ד	כ	נ	פ	ת	ש	ק	נ	ו	ר	ת	צ	ז
ל	ת	כ	ס	ח	ק	פ	ר	ה	ו	כ	ק	ס	ט	ז	ז	ת	נ	מ	פ
ה	ש	ת	ש	ל	ו	ק	מ	ש	פ	ס	ט	נ	ל	ב	ק	מ	ט	ק	ד
פ	א	פ	נ	י	פ	ז	נ	נ	ח	ק	ע	ב	ת	י	ת	ט	ז	א	י
נ	צ	ס	ק	פ	ח	י	ה	א	פ	א	א	ו	כ	ק	ז	ת	צ	ו	ש
י	ר	צ	א	י	ת	ג	פ	ק	א	ת	ר	ה	ז	י	ג	ב	ת	ר	צ
ש	נ	ק	ס	ב	ס	נ	ר	נ	ה	ל	ד	ק	ז	ע	ת	ע	ס	ז	ג
י	ו	ק	כ	ז	ע	ד	כ	ע	ש	ד	י	ה	ק	ה	י	ש	מ	ש	צ
צ	ה	נ	י	נ	נ	ק	ס	ט	י	ס	ס	ב	צ	ר	ח	ו	מ	ק	ק
ט	ג	ב	ע	ר	ז	מ	ט	א	ט	א	ע	מ	ד	ע	נ	ה	י	ק	ס
ח	ע	ק	ק	נ	ו	ז	א	ז	ה	ז	ז	ש	ר	צ	ש	ד	ג	מ	נ
פ	ז	נ	ב	כ	מ	כ	נ	ר	ט	ג	ב	ז	ז	י	ל	ע	י	ל	ס

סחר ?

חליפי ?

מטבעות ?

שטרות ?

בנק ?

אמצעי ?

תשלו ?

חות ?

דמי ?

כיס ?

חיסכו ?

כותנה ?

אורז ?

מלח ?

להלן מספר לינקים לאתרי מידע שונים :

- [הסבר מתוך אקו-ויקי](#)
- [הסבר מתוך אתר התכנית "להבין את הכסף" של רשת אורט בשיתוף בנק הפועלים](#)
- [סרטון באתר בריינפופ ישראל](#)
- [הסבר על המצאת הכסף](#) מתוך אתר הספרייה הווירטואלית של מט"ח
- [הסבר על תולדות הכסף](#), מתוך ויקיפדיה
- [בנק ישראל ספרונים כסף קטן](#)